

LBRIS

We know
books

**Jonathan Wilson
& Scott Murray**

**ANATOMIA
LUI LIVERPOOL**

O ISTORIE ÎN ZECE MECIURI

Traducere din limba engleză de
Radu Paraschivescu

Lebăda Neagră

Iași, 2025

CUPRINS

<i>Nota traducătorului</i>	5
<i>Mulțumiri</i>	9
<i>Introducere</i>	11
Aston Villa <i>vs</i> Liverpool, Birmingham, 29 aprilie 1899	17
Wolverhampton Wanderers <i>vs</i> Liverpool, Wolverhampton, 31 mai 1947	45
Liverpool <i>vs</i> Leeds United, Londra, 1 mai 1965	85
Liverpool <i>vs</i> Steaua Roșie Belgrad, Liverpool, 6 noiembrie 1973	137
Liverpool <i>vs</i> Borussia Mönchengladbach, Roma, 25 mai 1977	173
Liverpool <i>vs</i> Roma, Roma, 30 mai 1984	215
Liverpool <i>vs</i> Nottingham Forest, Liverpool, 13 aprilie 1988	255
Everton <i>vs</i> Liverpool, Liverpool, 20 februarie 1991	285
Roma <i>vs</i> Liverpool, Roma, 15 februarie 2001	329
AC Milan <i>vs</i> Liverpool, Istanbul, 25 mai 2005	363
<i>Bibliografie</i>	421
<i>Indice</i>	425

CAPITOLUL 1

*Football League Division One, Villa Park, Birmingham,
29 aprilie 1899*

Aston Villa

Devey, 4', 18'

Crabtree, 35'

Garraty, 34'

Wheldon, 44'

Billy George
Howard Spencer
Albert Evans
Tommy Bowman
Jimmy Cowan
Jimmy Crabtree
Charlie Athersmith
Jack Devey
Billy Garraty
Fred Wheldon
Steve Smith

Colectiv

Arb: A. Scragg
Cart. galb.:
Spect.: 41.357

5-0 Liverpool

Bill Perkins
Archie Goldie
Billy Dunlop
Raby Howell
Alex Raisbeck
Charlie Wilson
Jack Cox
John Walker
George Allan
Hugh Morgan
Tom Robertson

Tom Watson

În primele ore ale zilei, principalele artere ale centrului „metalurgic aveau o înfățișare foarte animată, străzile fiind ticsite de vizitatori din Liverpool, care puteau fi recunoscuți ușor după cocardele roșii pe care le arborau la pălărie și la butonieră”, consemna articolul din *Sporting Life*. „De la ora treisprezece, cu două ore și jumătate înaintea momentului fixat pentru lovitura de începere, entuziaștii au început să se strângă în zona stadionului lui Villa și, deși prețurile crescuseră, exista un flux constant de spectatori care voiau să asiste la meci. Vremea era tipică pentru aprilie, cu soare și ploaie pe rând, însă ploaia nu părea să afecteze asistența.”

Fanii lui Liverpool ajunseseră la Villa Park într-un număr foarte mare, anticipând obținerea primului titlu de campioană. Trecuseră mai puțin de șapte ani de la înființarea clubului, dar echipa se găsea la ultimul meci din sezonul 1898-99 și avea nevoie de victorie pentru titlu – simțindu-se poate nedreptățită că nu-i ajungea și meciul egal. Aston Villa avusese parte de victorii suspect de clare cu Notts County (6-1) și West Bromwich Albion (7-1), ajungând astfel să aibă un golaveraj cu 0,02 la sută mai bun ca al lui Liverpool. Un sprijin călător de peste șase mii de fani s-a suit în mai multe trenuri speciale spre Birmingham, cu bilete cu reducere pentru meci. „Nu se temeau deloc să arate cu cine țineau”, scria în articolul din *Manchester Evening News*, „și aproape toți purtau cravate de un roșu-aprins”.

Villa era una dintre cele două echipe mari din acea perioadă, câștigând trei titluri de campioană de la înființarea Football

League în 1888 – un record egalat doar de Sunderland. Și pentru fanii lor era o ocazie specială, o șansă de a deveni cea mai de succes echipă din istoria ligii. În tribune s-au înghesuit 41.357 de oameni, generând încasări record de 1.558 de lire, 1 șiling și 6 penny. „Terenul se prezenta în condiții excelente, dar se simțea un vânt puternic, care mătura suprafața de joc și amenința să intervină în buna desfășurare a meciului”, semnala *Sporting Life*. „Villa a câștigat tragerea la sorți, iar Liverpool a dat lovitura de începere cu un vânt puternic din față.” Cronicile de meci, scrise în timp real, includeau aproape invariabil detalii despre vreme și aproape invariabil detaliile erau irelevante. Și totuși, de data asta, vântul s-a dovedit foarte important.

Liverpool a început vioi, deloc surprinzător pentru o echipă care pierduse un singur meci din decembrie și, potrivit celor de la *Sports Argus*, „în primele minute [Jimmy] Crabtree a fost aplaudat de două ori pentru intervenții foarte bune în apărare”, în timp ce oaspeții făceau un presing insistent, iar Jack Cox se lansa într-o cursă rapidă înainte de a fi deposedat de Evans. Însă n-a trecut mult și începutul bun a fost compromis. Charlie Athersmith n-a reușit să se impună într-un duel om la om cu Bill Perkins, ratând ocazia de a marca și bubuind mingea peste poartă. Steve Smith a străpuns mijlocul advers și i-a pasat lui Billy Garraty, dar Billy Dunlop a înlăturat pericolul. Iar apoi, trei minute mai târziu, Smith a primit de la Fred Wheldon pe stânga – a existat o suspiciune de ofsaid –, înainte să-l dribleze și să-l depășească pe fundașul dreapta Archie Goldie. Având spațiu și timp, el i-a centrat în careu căpitanului Jack Devey, care a trimis cu capul și l-a învins pe Perkins. Villa Park a erupt de bucurie. Uralele au fost, scria în articolul din *Sporting Life*, „de-a dreptul asurzitoare”. A fost un început rău pentru Liverpool, dar nu peste multă vreme lucrurile aveau să arate mult mai urât.

Liverpool fusese înființată în 1892 ca rezultat al unor ter-tipuri făcute în sala de consiliu a lui Everton, chiriașii inițiali

de pe Anfield. Ca o ironie, dat fiind că unul dintre motivele căderii lui Liverpool din vârful fotbalului englez un secol mai târziu a fost reticența clubului de a îmbrățișa realitățile unui climat comercial nou, însăși existența lor a fost posibilă fiindcă un om a făcut exact asta cu un secol mai devreme. John Houlding, președintele lui Everton, a fost implicat într-un litigiu cu propriul lui club privind chiria – fiind, de asemenea, efectiv proprietarul lor de pe Anfield – și a început să urce prețul în perioada în care echipa, care câștigase primul titlu în 1891, își savura succesele de început. Fabricant de bere de meserie, el a cerut totodată ca Everton să se dezechipeze pentru meciuri la Hotelul Sandon, care-i aparținea – conferind un profil mai bun așezământului, dar lăsându-i pe jucătorii echipați de meci să treacă printre spectatori înainte să intre pe teren – și să aibă exclusivitate pentru vânzarea de băuturi alcoolice în incinta stadionului. Era cu adevărat un vizionar.

Houlding a încercat să obțină controlul deplin asupra lui Everton înregistrând denumirile Everton Football Club and Athletic Grounds Company, Limited with Companies House pe 26 ianuarie 1892, dar a fost uzurpat de-adevăratelea când ceilalți membri ai consiliului lui Everton au ales să plece de pe Anfield și să achiziționeze un teren nou în Mere Green, pe Goodison Road. Liga a respins încercarea lui Houlding de a păstra denumirea clubului, luând partea facțiunii ajunse pe Goodison, așa că Houlding s-a ales cu un teren gol și cu o hârtie care nu valora nimic. Soluția pentru fabricantul de bere a fost simplă: să schimbe denumirea de Everton Football Club and Athletic Grounds Company, Limited în Liverpool Football Club and Athletic Grounds Company, Limited și să formeze un club al lui, care să joace pe Anfield, lucru pe care l-a făcut pe 3 iunie 1892 (care este, așadar, considerată data oficială de înființare a clubului, un punct de vedere care cam face abstracție de adevărul neconvenabil că, la ora aceea, această preocupare anume avea mai bine de cinci luni și se numise inițial Everton).

Liverpool a devenit imediat victima propriului ei hybris. Disperată să se angajeze în derbyuri lucrative din Merseyside cu Everton, ea a solicitat un loc în Football League, dar s-a înscris doar pentru primul eșalon, sărind peste partea din solicitare în care cluburile erau întrebate dacă se simțeau pregătite să fie distribuite în noua ligă a patra. Liga a respins-o pe Liverpool, care a fost silită să ia totul de la capăt în Lancashire League.

Crearea unei echipe noi a fost un demers care s-a bucurat de mai mult succes. Houlding i-a încredințat prietenului său John McKenna – care-l cunoscuse pe omul de afaceri în rolul lui de responsabil cu vaccinarea săracilor din oraș – sarcina de a găsi suficienți jucători demni de tricoul pe jumătate alb și pe jumătate albastru al lui Liverpool. McKenna s-a dus, ca oricine altcineva interesat de progresul fotbalului din zilele acelea, în Scoția, unde, ca regulă generală, fotbaliștii erau mai abili decât în Anglia, fiindcă evitaseră sistemul școlilor publice de la sud de graniță, care încurajau un stil de joc mai brutal, de tip „lovește și fugi”. În mai puțin de trei luni, cu bani obținuți dintr-o emisie spontană de acțiuni, McKenna a construit o echipă impresionantă, care era aproape în întregime scoțiană. Dintre cei nouăsprezece fotbaliști care aveau s-o reprezinte pe Liverpool în prima campanie a clubului, în Lancashire League și în FA Cup, cincisprezece erau scoțieni, pe când cei patru englezi au reușit să joace în doar șase meciuri în total.

Ca un motiv de încântare pentru Houlding, doi dintre cei trei titulari de drept din acel sezon ai lui Liverpool fuseseră racolați de la Everton: productiva extremă Tom Wyllie și fundașul demn de încredere Duncan McLean. Celălalt titular de drept era perechea lui McLean din apărare, căpitanul Andrew Hannah – un alt fotbalist trecut pe la Everton, chiar dacă până să ajungă la Liverpool jucase la Renton. În linia de mijloc, Joe McQue era o vedetă transferată de la Celtic, pe când în atac tânărul de douăzeci și doi de ani John Miller tocmai câștigase primele două titluri de campioană a Scoției cu Dumbarton.

Primul meci al lui Liverpool, jucat joi, 1 septembrie, cu două zile înainte de marea lovitură de începere a Lancashire League, a fost un amical pe Anfield cu Rotherham Town, deținătoarea titlului din Midland League. Hannah a câștigat trage-re la sorti și a ales să se apere la poarta dinspre Walton Breck Road a stadionului. E o tradiție care rezistă și astăzi: Liverpool vrea mereu ca după pauză să atace spre ceea ce este acum Kop-ul¹. Cu un gest teatral și ceremonios, Houlding a dat lovitura de începere pentru Rotherham și nu după mult timp s-a dovedit că ar fi fost poate mai bine ca fabricantul de bere de cincizeci și nouă de ani să fi rămas pe teren și să le dea o mână de ajutor celor din South Yorkshire, fiindcă Rotherham a fost pulverizată cu 7-1, cinci dintre golurile lui Liverpool fiind înscrise până la pauză. Primul gol a fost marcat de Malcolm McVean, cumpărat de la Third Lanark, un vârf de atac cu atât mai notabil cu cât l-a învins pe celebrul Arthur Wharton, primul superstar de culoare din fotbalul englez.

Patruzeci și opt de ore mai târziu, când a început competiția oficială, primul meci al lui Liverpool a fost la fel de puțin empatic, echipa zdrobind-o pe High Walton în fața unui public format din trei sute de spectatori plătitori. Ziua începuse cât se poate de prost pentru High Walton, care a întârziat patruzeci și cinci de minute la lovitura de începere, din cauză că s-a deplasat pe Goodison Park din greșală, iar continuarea n-a fost cu nimic mai bună. Liverpool a învins cu 8-0, iar primul gol a venit după cincisprezece minute, când extrema John Smith – un jucător cumpărat de la Sunderland, care avea deja o preferință îndelungată pentru scoțieni – a încheiat un contraatac rapid cu un șut la firul ierbii, lângă bară. A fost al doilea meci la rând în care Liverpool a condus cu 5-0 la pauză, înainte să obțină o victorie la un scor astronomic, deși i s-a amintit care

---

1. Tribuna cu un singur nivel, renumită pentru atmosfera sa intensă, pasiunea suporterilor și influența asupra jocului, considerată „inima” stadionului Anfield; de aici și porecla fanilor, *the kopites* (n.r.).

e nivelul ei real două zile mai târziu, când a pierdut cu 5-0 într-un amical cu Ironopolis, balaurii din Middlesbrough care conduceau în Northern League. Însă Lancashire League nu era suficient de încăpătoare ca s-o conțină pe Liverpool, care a câștigat titlul la golaveraj în fața lui Blackpool (singura echipă care a avut ac de jocul ei, câștigând ambele meciuri și devenind prima echipă care o învinge pe Liverpool în campionat atât acasă – 3-0 la Blackpool –, cât și pe Anfield, unde a câștigat ulterior cu 2-0). Liverpool ajunsese pe merit pe primul loc din clasament, jucând un fotbal comparabil, așa cum susținea ziarul local *Mercury*, cu „zilele cele mai bune ale lui Preston North End”, deși a trebuit să aștepte cu emoție o săptămână înainte ca Blackpool să reușească să-și piardă ultimul meci cu Southport Central, o echipă de mijlocul clasamentului – o situație care a anticipat felul în care avea să câștige Liverpool titlul de campioană în 1947.

Însă cel mai memorabil meci al lui Liverpool din primul sezon a fost, pe bună dreptate, finala Liverpool Senior Cup: o victorie cu 1-0 în primul derby din Merseyside cu Everton. A fost un meci cu mulți nervi, cu McQue și cu viitorul antrenor Matt McQueen remarcându-se prin jocul lor solid și cu Wyllie marcând cu un alt șut la firul ierbii, specialitatea casei. Everton a cerut penalty spre sfârșitul meciului, susținând că mingea fusese, conform cronicii din *Mercury*, „boxată intenționat de către unul dintre fundași”, dar arbitrul nu a fost de acord și cupa a mers la Liverpool. Deși doar cu numele: după ultimul fluier, Everton a criticat atât de vehement „incompetența” arbitrului, încât trofeul a fost acordat abia în săptămâna următoare, într-un moment în care asociația locală renunțase deja la plângerea pe care o formulase. Liverpool încheiase primul sezon cu două titluri. Entuziasmul era al ei, deși nu după multă vreme cupele ca atare n-au mai fost, ambele fiind furate din magazinul unde erau expuse, iar clubul a fost silit să plătească 130 de lire sterline pentru înlocuirea lor.

McKenna dovedise o abilitate remarcabilă în strângerea primei echipe a lui Liverpool – Echipa „Mac”-ilor, cum avea să fie amintită –, deși marile lui calități țineau mai degrabă de administrație. În cele din urmă, el avea s-o slujească pe Liverpool în calitate de președinte, iar ulterior a fost președinte al Football League timp de aproape două decenii; cele dintâi semne ale priceperii lui administrative au apărut în timpul primului intersezon al clubului, când McKenna a observat un anunț din partea ligii, care făcea angajări, și a trimis o telegramă plină de speranță în numele secretarului clubului și al team-managerului W.E. Barclay, prezentând candidatura din partea lui Liverpool. Barclay a aflat abia când liga a răspuns, iar la început consiliul a fost iritat de impertinența lui McKenna, susținând că clubul ar avea mai mult de câștigat consolidându-și statutul din Lancashire League și avansând pas cu pas. Însă McKenna a fost categoric și a convins consiliul să-l susțină printr-un discurs înflăcărat, înainte de a-i persuadea pe cei care conduceau Football League că Liverpool ar trebui să fie unul dintre cele două cluburi care ar merita promovarea, dintr-o serie de candidați printre care se numărau Arsenal, Ironopolis, Doncaster Rovers și Loughborough.

Liverpool a fost admisă, la un loc cu Arsenal și, din cauza dispariției lui Accrington, cu Ironopolis. Clubul cu sediul în Middlesbrough câștigase Northern League de patru ori la rând, dar echipa lui McKenna și Barclay crescuse, de când cei din Teesside predaseră acea lecție de fotbal în etapa a treia a primului sezon, și se consolidase prin transferarea vârfului de atac Jimmy Storr de la Middlesbrough, rivala din oraș a lui Ironopolis: acesta avea să marcheze paisprezece goluri în șaptesprezece meciuri. Între timp, Ironopolis bătuse pasul pe loc. Cele două s-au întâlnit în ceea ce a fost pentru ambele primul meci din Football League, pe Paradise Field al lui Ironopolis, cu Liverpool câștigând cu 2-0 și cu Malcolm McVean înscriind primul gol al echipei în campionat. Liverpool a câștigat trei

dintre următoarele patru meciuri și a făcut egal în celălalt, înainte ca cele două echipe să se reîntâlnească pe Anfield. Liverpool a câștigat cu 6-0, cu Stott reușind un hat-trick. Ironopolis s-a retras din Football League la sfârșitul sezonului – o ilustrare a faptului că entuziasmul din ligile regionale nu garantează succesul pe scena națională.

Prin contrast, Liverpool a făcut prăpăd pe scena în cauză. Ea a marcat câte cinci goluri cu Arsenal, Newcastle United, Crewe și Rotherham, îmbunătățindu-și lotul cu extrema Harry Bradshaw, prima legendă locală a clubului, și încheind campania fără înfrângere, în fruntea clasamentului, cu paisprezece victorii din tot atâtea meciuri acasă. Aceasta rămâne singura campanie fără înfrângere a lui Liverpool în campionat, deși n-a lipsit mult să fie zădărnicită în antepenultimul meci, când McQueen a obținut egalul la Burslem Port Vale dintr-o lovitură liberă bătută în forță când mai erau două minute de joc. Liverpool a avut nevoie de două goluri în ultimele opt minute pe Anfield, în meciul următor, împotriva aceluiași adversar, pentru a transforma handicapul în victorie la mustață. Golul egalizator de pe Anfield venise după două minute de veritabilă grămadă ca la rugby pe linia porții, ceva care era la limita regulamentului pe atunci, cu mingea împinsă până la urmă în poartă de Hannah – un gol cum doar căpitanii de echipă se pricep să înscrie.

Primul sezon al clubului în eșalonul de vârf a fost la fel de confuz – de fapt, la un pas de farsă. Entuziasmul o adusese pe Liverpool acolo; acesta a fost anul în care echipa și-a dat seama cât de grea poate fi viața fără el. Potrivit majorității surselor, Bradshaw a avut onoarea de a marca primul gol al lui Liverpool în prima ligă, după douăzeci și cinci de minute din meciul de deschidere cu Blackburn Rovers, deși *Liverpool Mercury* l-a trecut ca marcator pe John McCartney. „Brigada de pe Anfield a trimis sfera din piele în plasă, cu McCartney meritând onoruri speciale fiindcă a împins-o ultimul”, a fost relatarea din ziar.

Însă Rovers a forțat egalul și l-a obținut spre sfârșitul meciului. În al doilea meci, Liverpool a părut să smulgă o victorie pe final acasă la Burnley și a trebuit să se mulțumească până la urmă cu un 3-3. N-a fost deloc un început dezastruos de sezon, dar scorurile au fost resimțite ca niște lovituri la corp de o echipă care evolua pentru prima dată la cel mai înalt nivel, iar înfrângerile consecutive de pe Anfield cu Aston Villa și Bolton Wanderers au șubrezit încrederea.

Pe urmă, puțintel rămas a fost nimicित aproape în totalitate de West Bromwich Albion, care a învins-o pe Liverpool cu 5-0 acasă, pe Stoney Lane. Extrema dreaptă Patrick Gordon – care fusese concediat de Everton și achiziționat la un preț de chili-pir de Liverpool – a ieșit șchiopătând înainte de marcarea primului gol, dar puțini au crezut că înfrângerea zdrobitoare care a urmat a fost rezultatul inferiorității numerice. „A fost dureros de limpede în ultimele două meciuri că există în echipă jucători care nu au grijă de ei așa cum ar trebui s-o facă”, a început o cronică din *Liverpool Mercury* care s-a transformat rapid în critică vehementă. „Aceștia par să creadă că, dacă respectă structura obișnuită a antrenamentelor o dată sau de două ori pe zi, pot să-și petreacă restul timpului așa cum găsesc de cuviință. E o noțiune cu totul greșită și ar fi bine ca anumiți jucători să și-o scoată repede din minte. Se cuvine ca între timp ei să fi descoperit cât de valabil este vechiul adagiu «ritmul e cel care te omoară», iar viteza susținută în care se joacă meciurile din prima ligă se poate obține doar prin antrenamente asidue și, mai presus de orice, printr-un stil de viață prudent și strict. Dacă anul trecut echipa strălucea și încheia sezonul cu o asemenea forță, acum ea se află în punctul cel mai de jos al evoluției și e de datoria întregii echipe să se mobilizeze rapid și să îndrepte această greșeală, fiindcă, în caz contrar, va ucide cu siguranță găina care face ouă de aur.”

A urmat în scurt timp o umilință și mai mare, când Liverpool s-a deplasat pe Goodison Park pentru prima dată, ca să joace

cu Everton în primul derby din Merseyside din ligă. Dacă Liverpool nu reușise să câștige niciunul dintre primele ei opt meciuri, Everton le câștigase pe toate cele șapte pe care le jucase, iar o a opta victorie a părut inevitabilă în clipa când Tom McInnes a deschis scorul cu o lovitură de cap după zece minute. Liverpool n-a fost amenințătoare deloc, iar după pauză Alex Latta și Jack Bell au consfințit o victorie concludentă cu 3-0. Fotbalul fiind fotbal, Everton a pierdut în etapa următoare, pe când Liverpool și-a câștigat meciul cu Stoke cu 2-0. Însă acea primă victorie din liga întâi n-a schimbat mare lucru. Dacă Everton a terminat sezonul pe locul doi, în spatele unui Sunderland antrenat de Tom Watson, Liverpool a încheiat pe ultimul loc din clasament. Forma arătată pe Anfield a fost proastă, dar nici pe departe cea mai rea din întreaga divizie. Cu toate acestea, în deplasare Liverpool a câștigat un singur meci și a înscris treisprezece goluri în cincisprezece meciuri. Condiția fizică și combativitatea i-au dat de furcă, însă marea problemă a fost apărarea șvaiter, care în ligile inferioare se vedise un punct forte: Liverpool a încasat în total șaptezeci de goluri, peste două pe meci.

Deși Liverpool își începuse campania cu speranță – Houlding spusese echipei că, în ziua când o să câștige titlul, o să fie în stare „să moară fericit” –, ar fi fost nerealist ca lumea să aștepte altceva decât ceea ce se întâmplase până la urmă. Niciun club din istoria fotbalului englez nu jucase vreodată în prima ligă la o vârstă mai fragedă decât a lui Liverpool. Acesta era abia al treilea sezon din existența sa. Comparați-o cu cluburile care alcătuiseră varianta inaugurală a Premier League: Derby County avea doar cinci ani în acel moment, dar campioana Preston North End juca deja de douăzeci și cinci de ani când s-a lansat în această campanie. Cluburile care aveau să câștige titlurile ulterioare – Aston Villa, Everton și Sunderland – fuseseră înființate toate în anii 1870. Sheffield United a egalat recordul lui Derby din 1892, debutând în First Division în